

White paper

Een Nederlandse digitaliseringsstrategie

Dit document is bedoeld om een basis te creëren waarop een integraal strategisch plan voor de digitalisering van de Nederlandse samenleving kan worden ontwikkeld.

DOEL:

Nederland het leidende land in Europa maken qua toepassing van de digitalisering.

Kenmerken van dat doel

Wat betekent deze ambitie eigenlijk voor een klein land als Nederland?

De positie die de overheid voor Nederland hiermee wil nastreven, kan pas worden geclaimd als tenminste deze kenmerken zijn gerealiseerd:

- Een overheid die vanuit haar rol in staat is de voorwaarden voor een gezonde digitalisering te scheppen.
- De digitale infrastructuur is state-of-the-art en voor iedereen toegankelijk.
- Bedrijven en organisaties, inclusief de overheid, kunnen hun doelgroep gepersonaliseerd online benaderen met hun producten en/of diensten.
- Het (hoger) onderwijs biedt op passende wijze de kennis aan van de laatste digitale technieken.
- Er is een aantal bedrijven dat een wereldwijd een leidende rol speelt met hun digitale technologie en producten.
- De burgers begrijpen en gebruiken de digitalisering optimaal.

Voorwaarden

Om het beoogde strategische doel te kunnen realiseren, dient aan een aantal voorwaarden te worden voldaan.

- De beschikbaarheid van een politieke structuur die snelle en transparante besluitvorming (ook op maat) mogelijk maakt.
- De overheid dient grip te hebben op de facilitering van de digitale infrastructuur, met name (draadloos) internet.
- Minimale kans op ongewenste inbreuken op de digitale infrastructuur en computersystemen in ons land (cybersecurity als speerpunt).
- Door voldoende maatregelen de kans op (digitale) calamiteiten geminimaliseerd wordt.
- Door tijdige (back-up) maatregelen en scenario's is ons land voldoende onafhankelijk van derde partijen c.q. landen voor de beschikbaarheid van cruciale digitale middelen.
- Door maatregelen de zowel grote als kleine cybercriminaliteit voldoende onder controle hebben.

- Het voor alle individuen en bedrijven, groot en klein, mogelijk is om online (extra) inkomsten te genereren. Iedereen moet kunnen deelnemen in de nieuwe economische orde.
- Optimale invulling van het online betalingsverkeer voor alle Nederlanders.
- Een economische orde die is afgestemd op de digitalisering met onder andere een deeleconomie en online platformen.
- Goede regelingen, inclusief handhaving, voor het voorkomen van misbruik van data.
- De samenleving zodanig ingericht om gebruik van de digitale middelen (waaronder met name de sociale media) voldoende te kunnen beheersen.
- Het onderwijs is in alle geledingen voldoende ingericht om de benodigde ict-experts te kunnen opleiden en leveren voor onze arbeidsmarkt. Daarbij beschikt het onderwijs zelf over voldoende onderwijsondersteunende digitale middelen.
- De wet- en regelgeving op veel punten wordt aangepast aan de digitale werkelijkheid, waaronder die voor de “privacy”.
- De digitale middelen optimaal benut worden om het milieu minimaal te belasten.
- In principe kan iedereen meedoen in de digitale wereld, dus ook beschikken over ten minste een smartphone en/of tablet. Dit vraagt om solidariteit vanuit de overheid voor bepaalde groepen.
- De overheid in staat is op de belangen van specifieke groepen op flexibele manier in te spelen middels maatwerk. “Spontane” groepen van belanghebbenden moeten gehoord worden.
- De overheid zal actief initiatieven moeten nemen om cruciale kennis, technologieën en producten voor Nederland te behouden.

Realiseren van de strategie

Om tot een passende uitvoering te komen van deze strategie, zal begonnen moeten worden met het scheppen van de juiste voorwaarden, wat begint met het aanpassen van de rol en het functioneren van de overheid.

- De overheid zal zich moeten concentreren op het scheppen van de voorwaarden. Om dat goed te kunnen, zullen er veranderingen doorgevoerd moeten worden in het politieke systeem (middels een uitbreiding van de voorstellen, zoals door de Commissie Remkes gedaan).
- Daarbij staan enkele doelen centraal: snelheid van beslissen, openheid en transparantie van besturen en flexibiliteit in de regelgeving.
- De huidige structuur staat veel ontwikkelingen in de weg door eindeloze compromissen, gebrek aan visie en te weinig inhoudelijke kennis bij de beleidsmakers. De partij ideologieën en politieke cultuur moeten absoluut op de helling. Een eerste stap zou een stevige kiesdrempel kunnen zijn.
- De digitale middelen maken een directe democratie haalbaar en past veel beter bij deze tijd. Online stemmen, ook over voorgenomen besluiten, zou het vertrouwen van de burgers terug kunnen winnen.
- Een regeerakkoord moet zich alleen met hoofdlijnen bezighouden. Door de snelle ontwikkelingen zijn detailuitwerkingen ongewenst, zij kunnen de vooruitgang hinderen.
- Het opzetten van een Ministerie van Digitale Zaken is een harde noodzaak. De digitalisering grijpt op zoveel fronten in op onze samenleving, dat een integraal beleid daarbij vereist is.

Zodra deze voorwaarden geschapen zijn, kan de digitalisering weer gestuurd worden. Daarbij zou bijzondere aandacht gegeven moeten worden aan de volgende terreinen:

- Cybercrime en andere criminaliteit.
- Het bijsturen en opvoeden van jongeren.

- Het toepassen van regelgeving voor de deeleconomie en online platformen.
- Het actief handhaven bij misbruik van data.
- Het realiseren van een nationaal platform (zie mijn boek).
- Stimuleren van de voortzetting van de gedigitaliseerde processen, zoals gestart tijdens de Coronacrisis.
- Benoemen van speerpunt technologieën een bedrijven
- Digitalisering in de medische wereld; zorg op afstand
- Een flexibelere vorm van (hoger) onderwijs, meer online, meer vakgebieden rond digitalisering.

Onze uitgangspositie

Om een goed beeld te krijgen van de positie die ons land nu heeft in de wereld en waarop een vruchtbare strategie voor onze toekomstige digitale samenleving zou moeten worden gebaseerd, kan een SWOT-analyse helpen. Een goede strategie moet wel gebaseerd zijn op een reële inschatting van de mogelijkheden en niet op onhaalbaar wensdenken.

Sterktes

- Een goede communicatie-infrastructuur.
- Onze creativiteit en ondernemersgeest.
- De grotendeels open houding van de burgers richting digitalisering en het gebruik ervan.
- Ons (online) betalingssysteem
- De penetratiegraad van digitale apparaten, met name de smartphone.
- Onze internationale oriëntatie en handelsgeest
- Onze gerichtheid en ervaring met dienstverlening.

Zwaktes

- Ons politieke systeem met te trage besluitvorming en fletse compromissen.
- Geen uniforme en grote (Europese) thuismarkt.
- Onze afhankelijkheid van een traag Europa en veel hinderende regeltjes bij besluitvorming.
- De huidige opvattingen omtrent privacy verhinderen de voortgang op verschillende terreinen.
- De grootte van ons land en de omvang van de financiële middelen die daarbij beschikbaar kunnen worden gemaakt.
- Ons onderwijssysteem heeft de laatste jaren veel moeten inleveren en is nog onvoldoende ingesteld op digitale vakken.
- Versnippering van de vele digitale initiatieven.
- Huidige wet- en regelgeving is nog onvoldoende afgestemd op de digitalisering.
- Handhaving zit te weinig in onze genen.

Kansen

- Door de Coronacrisis heeft de digitalisering zich versneld en breed kunnen ontwikkelen. Deze ontwikkeling kan nu doorgezet worden door haar gericht te stimuleren.
- We hebben enkele regio's waar geavanceerde digitale technieken ontwikkeld worden.
- Digitale (internationale) dienstverlening (b.v. betalingsverkeer, logistiek management, cybersecurity, -maaltijd- bezorging, recreatie, mobiliteit)

Bedreigingen

- Voor kritische componenten voor onze communicatie infrastructuur zijn we afhankelijk van leveranciers uit Azië, vooral China.

- Onze technologische kennis dreigt weg te lekken naar of weggekocht te worden door Aziatische en Amerikaanse bedrijven
- Onze gegevens zijn grotendeels in handen van buitenlandse data companies, nu nog vooral Amerikaans (straks ook Chinees) waar we (te) weinig invloed op hebben.
- Landen buiten Europa ontwikkelen zich veel sneller en hebben minder hindernissen.
- Andere landen en enkele buitenlandse data companies beschikken over financiële middelen die hen erg machtig maken.

Aandachtspunten bij de uitwerking van een strategie

Vanuit de hierboven beschreven doelstelling en uitgangspositie, zou een multidisciplinaire groep de strategie kunnen ontwikkelen, zonder (politieke) restricties vooraf. Deze strategie grijpt in op heel veel aspecten van onze maatschappij en dient derhalve over de verschillende ministeries heen opgepakt te worden. Daarom is het van belang dat dit gebeurt vanuit het nieuw op te zetten Ministerie van Digitale Zaken. Ze moet openstaan voor veel inbreng vanuit bedrijfsleven, burgers en instellingen uit de samenleving.

Op het gebied van het bieden van digitale diensten, ook internationaal, zal gekeken moeten worden welke diensten daarbij een strategische rol kunnen vervullen. Daarbij zal vooral spelen op welke wijze daaruit relevante data kunnen worden verkregen. Die data kunnen daarna weer ingezet worden voor andere strategische diensten. Het bezit van data kan zorgen voor binding met de afnemers/gebruikers.

Naast het belang een digitale samenleving te realiseren, is het ook strategisch belangrijk om ontwikkelings- en industriële activiteiten op basis van hightech digitale technologie in ons land te hebben en te houden. Zo'n industrie heeft een belangrijke invloed op het niveau van het onderwijs. Daarmee krijgen hightech studenten zicht op een baan binnen een leidende industrie. Hierbij kan gedacht worden aan zowel gevestigde bedrijven als aan start-ups. Daarbij is het essentieel kennis van en zeggenschap over dergelijk technieken in eigen land te houden. Dat kan betekenen dat de overheid hierbij een actieve rol moet spelen, bijvoorbeeld middels strategische aandelenpakketten in speerpunt bedrijven.

Speciale aandacht is nodig voor het genereren, opslaan en gebruik van die data. De kennis van Kunstmatige Intelligentie wordt daarbij steeds belangrijker, maar vraagt naast forse investeringen ook om aandacht voor ethische aspecten. Diensten die op verantwoorde wijze omgaan met strategische data kunnen een meerwaarde bieden, ook internationaal.